

DE GETROUWEN

Onder den hoofdtitel: „Heeren, Knechten en Vrouwen“ verschenen drie werken der gevierde romanschrijfster en met „De Getrouwen“ *) is de trits voltooid. Ze bevat de historie van een Amsterdamsche Regentenfamilie in de jaren 1778—1813.

In het „Naschrift“ verantwoordde de auteur eenige details, en dit naschrift en ook de biographische notities geven wel den indruk, dat deze romans ontstaan zijn na grondige studie van het tijdperk. Het zijn dus historische romans. Uiteraard wijken ze dus af van het psychologisch-realistische verhaal, dat de schrijfster vroeger in verschillende werken gaf. En ze staan daar ook boven.

Wie de vorige deelen gelezen heeft, vindt de voornaamste personen uit die deelen in dit derde boek terug. Het is de historie der Tavelincks, geteekend tegen den achtergrond der vaderlandsche en algemeene geschiedenis.

De Getrouwen — dat zijn de Orangisten, die al de misère der Fransche overheersching beleven: de achteruitzetting, de armoede, de gevangenschap, een reeks van ellenden. De spanning wordt verhoogd, waar bloedverwanten scherp tegenover elkander staan, omdat ze tot de twee partijen van den tijd behooren, ook al kruipt het bloed, waar het niet gaan kan.

Napoleon is de man van dien tijd en de schrijfster doet hem ons zien in „opgaan, blinken en verzinken“ en de romanfiguren komen met den genialen krijgsman, den consul, den keizer in aanraking.

Het leven van Burgemeester Tavelinck zien we in de dalende lijn. De aristocratische familie kwam aan lager wal, moet zich behelpen, straks volgt zelfs de gevangenschap van den eens zoo machtigen magistraat.

Dirk Egbert tracht zijn zoon Lourens te suggereeren, welk een voorrecht het is, Napoleon te dienen. Lourens' liefde gaat naar heel wat anders uit, maar hij heeft geleerd de hakken tegen elkaar te slaan en te gehoorzamen.

Spionage-elementen verhoogden het romantisch effect. Onverwachte ontmoetingen eveneens. Bettina Tavelinck en Jan leven als „kinderen“ de bewogen tijden mee.

De lezer wordt geboeid door de verschillende episoden van druk en hoop en redding. Tot 1813 deze laatste brengt. Als het eerste douanehuisje knettert, breekt het gejuich los. Het is een vreugdevuur, het beteekent de verlossing van het Fransche juk. En de getrouwen beleven het herstel onzer onafhankelijkheid. Het dagboek van Mr Gijsbert Willem Tavelinck geeft in 't kort, in wat onbeholpen stijl, het verloop der historie. De geslagen man, die geestelijk en lichamelijk geknakt is, mocht op den 2en December van 1813 schrijven, dat Gods hand het deed geschieden.

De auteur dezer historische romans heeft haar volk boeken geschonken, die het verleden doen herleven. In vloten stijl boeit haar werk van het begin tot het einde.

A. L. v. H.

*) Jo van Ammers—Küller. Uitgave: Meulenhoff, Amsterdam.

Voor de Zieken

A. C. DIEDERIKS

„Het is zoo moeilijk om na m'n ziekte weer 't gewone leven in te gaan,“ sprak een herstellende en voegde er bij: „k Zie er tegen op.“

Waarom? 't Kan zijn omdat de tijd van ziekte 'n tijd was, waarin ge gemakkelijker naar God luisterdet, daar ge niet werdt gehinderd door 't „gedwerrel dezer werrelt.“

't Kan zijn omdat ge er tegen op ziet weer met de menschen in aanraking te komen, wat u noodzaakt steeds op uw hoede te zijn; want de menschen staan meestal tegenover elkander inplaats van naast elkaar.

't Kan ook zijn omdat ge voelt: nu moet ik, wat God me gaf in de stille uren van 't ziekbed, uitdragen in de wereld. Nu komt het er op aan Zijn getuige te wezen, gezonden te worden als een schaap te midden der wolven.

Maar ook dan laat God u niet alleen; bedenk dat, want Christus gaat met u.

352

PETRUS CAMPER (1722 – 1789)

DE WERELDVERMAARDE GELEERDE
UIT DE GESMADE 18e EEUW

Wat zegt den lezers van Timotheüs deze naam? De Amsterdammers onder hen zullen misschien antwoorden: naar dien geleerde is de Vroedvrouwschool in de Camperstraat genoemd en inderdaad daarmede zijn zij genaderd tot een der beroepen van het veelzijdig gebied, dat die *Petrus Camper* in de 18e eeuw uitoefende.

Camper werd nog in Boerhaave's nadagen als zoon van een vermogend en kunstzinnig oud-Indisch predikant te Leiden geboren. Reeds vroeg ontwaakten bij hem zijn groote gaven voor de wetenschap en de kunst. Hij heeft geschitterd als hoogleeraar te Franeker (1750), te Amsterdam (1755), en te Groningen (1763). Den 7en April j.l. herdachten wij zijn 150sten sterfdag. De vakken waarin hij doceerde, waren van zeer verscheiden aard. In Franeker ving hij aan als professor in de wijsbegeerte en in de ontleedkunde, in Amsterdam zette hij zijn werkring voort als hoogleeraar in de genees-, heel- en verloskunde en in Groningen wijdde hij zich vooral aan de dierkunde en aan de vergelijkende ontleedkunde. Hij was de eerste, wien de Goddelijke harmonie der schepping in het oog viel, zooals deze uitkomt in de overeenkomst van plant en dier. Geniaal als hij was, werd elk onderwerp, dat hij aanroerde, door zijn weten en kunnen verrijkt. Toen eens in een gezelschap overwogen werd of het mogelijk was over een banaal onderwerp een geleerde verhandeling te schrijven, bood Camper aan dit te bewijzen door een verhandeling „over den besten schoen“ te schrijven, een studie, die met goud bekroond werd en zelfs in het Engelsch is vertaald.

Camper muntte ook uit in de kunst van het schilderen, boetseeren, graveeren en beeldhouwen; hij maakte zijn teekenstift dienstbaar aan wetenschap en opleiding en was bovendien, zooals zijn vele reisjournalen bewijzen, een man van scherpe journalistieke gaven.

Hoe dacht deze eminente geleerde over het bestel Gods op het terrein der wetenschap? Zijn in 1758 gehouden rede over *de zekerheid der geneeskunde* geeft ons daarin het juiste inzicht.

De godgeleerdheid, zoo getuigt hij, is de meest zekere en meest evidente wetenschap, omdat de beschouwing van het geschapene duidelijk de Goddelijke voorzienigheid voor oogen stelt. In de allerkleinste en in de meest omvangrijke voorwerpen erkennen wij de aanbiddelijke en oneindige macht en wijsheid van den hoogen God. Wanneer wij acht geven op het Goddelijk bestier, op de onsterfelijkheid onzer zielen en op de hoop der eeuwige behoudenis, dan bekennen wij met blijdschap al deze gaven aan de Goddelijke gunst verschuldigd te zijn, zooals de Heilige Schrift dit ons heeft geopenbaard. Camper was dan ook geheel doortrokken van den ernst van zijn beroep, niet alleen in de opleiding zijner studenten, maar ook in de geneeskundige praktijk, die hij uitoefende. Zijn lessen en voordrachten hield hij steeds op een deftigen en ernstigen toon, overeenkomstig de waardigheid en hooge opvatting van zijn beroep. Tijdens de ontleedkundige handelingen, zoowel van menschen als van dieren, nam hij telkens de gelegenheid te baat om te getuigen van Gods liefderijkheid en wijsheid, die spreken uit al het geschapene. Opvallend was ook de nimmer falende, vaste hand en de groote properheid, die hij bij de snijcursussen en bij zijn operaties steeds in acht nam. Vol medelijden was Camper voor de lijdende zieken, die zijn hulp behoefden; met troostrijke woorden beproefde